

Strādājošo nabadzība Eiropas Savienībā

Informācijas lapa

“Darba kvalitāte ir būtiski svarīga gan sociālās iekļaušanas, gan reģionālās kohēzijas jomā. Augsts bezdarba, sociālās atstumtības un nabadzības risks ir cieši saistīts ar nepietiekamu izglītību, mazkvalificētu, zemi apmaksātu un nepastāvīgu darbu.”

Eiropas Komisijas paziņojums Darba kvalitātes uzlabošana (COM(2003) 728).

KĀDS ir konteksts?

Viens no ES Lisabonas stratēģijas galvenajiem mērķiem 2000. gadā bija nodrošināt pēc iespējas vairāk un labākas darba vietas. Tika nosprausti konkrēti mērķi noteikta nodarbinātības līmeņa sasniegšanā ES kopumā (70 %), kā arī atsevišķās strādājošo kategorijās – strādājošo sieviešu vidū (vairāk nekā 60 %) un vecāka gadagājuma strādājošo vidū (50 %). Sociālā atstumtība un nabadzība arī bija nozīmīgi faktori šajā stratēģijā, kas paredzēja tādu Savienību, kurai būtu raksturīga sociālā kohēzija, kā arī ekonomiskā labklājība un konkurētspēja.

Bieži tiek apgalvots, ka nodarbinātība ir labākā aizsardzība pret nabadzību. Tomēr dati liecina, ka ES līmenī 17 % pašnodarbināto un 6 % darba ņēmēju ir atzīti par trūcīgiem (pēc definīcijas – tie, kas pelna mazāk nekā 60 % no vidējā statistiskā mājāsaimniecības ienākuma). Par trūcīgiem strādājošiem tiek atzīti tādi strādājošie, kas dzīvo mājāsaimniecībās, kur vismaz viens to loceklis strādā un kur mājāsaimniecības ienākumi (ieskaitot sociālos pārvedumus un pēc nodokļu nomaksas) tomēr ir zem nabadzības līmeņa.

KĀPĒC vajadzīgs šis pētījums?

Strādājošo nabadzība kļūst par aizvien aktuālāku problēmu sakarā ar šīs parādības salīdzinoši lielāku izplatību jaunajās dalībvalstīs. Eiropas valstu sabiedrībām tas ir komplekss un sarežģīti risināms jautājums, jo to var izraisīt tiklab atsevišķa indivīda, kā arī mājāsaimniecības apstākļi. Attiecībā uz indivīdiem galvenie faktori ir viņu darbs un iemaņas. Savukārt attiecībā uz mājāsaimniecībām kritiskie raksturlielumi ir ienākumi un mājāsaimniecības lielums.

Fonda projekta mērķis bija noteikt strādājošo nabadzības izplatību un raksturīgās pazīmes, kā arī izstrādāt politiku, lai apkarotu šīs parādības izplatību. Tika izpētīta arī saistība starp nodarbinātību un sociālās aizsardzības politiku.

KĀDI ir pētījuma rezultāti?

Kas ir trūcīgie strādājošie?

- Strādājošo nabadzību var izraisīt nepietiekamā darba samaksa.
- Strādājošie var būt trūcīgi arī tad, ja viņu alga ir nepietiekami liela, lai glābtu no nabadzības visu mājāsaimniecību. Šajā gadījumā nabadzību izskaidro mājāsaimniecības konteksts.
- Indivīdiem, kas ir “izgājuši no aprites” – galvenokārt tas attiecas uz cilvēkiem ar zemu kvalifikāciju –, kļūst arvien grūtāk atkal atgūt stingru pamatu zem kājām darba tirgū, kurš prasa pastāvīgu iemaņu papildināšanu.

Trūcīgie darba ņēmēji

- 6 % no visiem darba ņēmējiem Eiropas Savienībā (apmēram 7,8 miljoni) 1999. gadā tika atzīti par trūcīgiem.
- Nabadzība starp darba ņēmējiem dienvidu valstīs (7–10 %) ir augstāka nekā vidēji ES. Tas pats attiecas arī uz Franciju, Luksemburgu un Apvienoto Karalisti.
- Salīdzinot ar ES vidējiem rādītājiem, nabadzība ir mazāk izplatīta starp darba ņēmējiem Ziemeļvalstīs, kā arī Austrijā, Beļģijā un Īrijā (3–4 %).

Trūcīgie pašnodarbinātie

- 1999. gadā 14 % pašnodarbināto personu ES atradās zem nabadzības robežas (3,1 miljons cilvēku).
- Viszemākā nabadzības izplatība pašnodarbināto personu vidū ir sastopama Beļģijā, Īrijā, Luksemburgā, Apvienotajā Karalistē un jo īpaši Vācijā (tikai 5 %).
- Austrijā, Francijā, Grieķijā, Portugālē un Zviedrijā ir visaugstākā nabadzības rādītāji pašnodarbināto personu vidū.

Trūcīgie bezdarbnieki

- Bezdarbnieki, kuri meklē darbu, tika ieskaitīti ekonomiski aktīvo trūcīgo cilvēku kategorijā.
- 1999. gadā 14 % pašnodarbināto personu ES atradās zem nabadzības robežas (3,1 miljons cilvēku).
- Beļģijā, Francijā, Vācijā, Grieķijā un Portugālē 30–40 % bezdarbnieku ir trūcīgi.
- Vairāk nekā 40 % bezdarbnieku ir trūcīgi Itālijā, Luksemburgā, Spānijā, Apvienotajā Karalistē un jo īpaši Īrijā, kur vairāk nekā 50 % šīs grupas pārstāvju ir nabadzīgi.

Veicinoši faktori

- Zemu apmaksāti strādnieki saskaras ar augstāku strādājošo nabadzības risku. Zemas darba samaksas īpatsvars Eiropas Savienībā ir 12,6–15,8 %. 75 % no zemu apmaksātajiem darbiniekiem ir sievietes. Lielākā daļa zemu apmaksāto darbinieku ir arī ne kvalificēti.
- Galvenais strādājošo nabadzības iemesls (līdz 75 % no visiem gadījumiem) slēpjas mājsaimniecības struktūrā. "Liesas" mājsaimniecības (kurās ir maz locekļu un/vai maz darba) ir stipri apdraudētas. Sagaidāms, ka pašreizējā mājsaimniecību samazināšanās tendence izraisīs šīs apdraudētās grupas palielināšanos.
- Vientuļo vecāku mājsaimniecībām ir lielāks risks būt nabadzīgām, pat tad, ja šīs vecāks strādā.
- Strādājošo nabadzība var veicināt migrāciju. Tomēr daudzi imigranti visticamāk paliks šajā kategorijā arī uzņēmējvalstī.

"Lai darbs atmaksājas" politika

- Vairākas dalībvalstis ir izstrādājušas īpašu finansiālo politiku, kuras mērķis ir risināt problēmas, kas saistītas ar bezdarba un nabadzības "slazdiem".
- "Lai darbs atmaksājas" politika iedalās divās plašās kategorijās: nodokļu samazināšana zemi apmaksātajiem darbiniekiem un nodokļu kredītu pasākumu īstenošana. Šie pasākumi paredzēti, lai palielinātu tīros ienākumus un veicinātu iestāšanos (vai atgriešanos) darbā.
- Francijas un Apvienotās Karalistes piemēri liecina, ka nodokļu kredīti būtiski neietekmē iesaistīšanos darbā.

Sociālās labklājības atbildes reakcija

- Grūti ir skaitliski novērtēt, kā ienākumu aizstāšanas shēmas ietekmē mājsaimniecību ienākumus, jo ir iespējamas neskaitāmas kombinācijas attiecībā uz nodarbošanās statusu un struktūru.
- Šādas shēmas arvien biežāk ir saistītas ar obligātajām nodarbināšanas programmām.
- Sociālās aizsardzības shēmas dažādās valstīs ievērojami atšķiras pēc to līmeņa, nodrošinājuma pakāpes un atbilstības kritērijiem.

KO tālāk?

Pētījumu rezultāti parādīja, ka grupa, ko varētu dēvēt par trūcīgajiem strādājošajiem (kaut arī nevienabīga grupa) tiešām eksistē. Tomēr pieejamā informācija un dati ir visai ierobežoti. Strādājošo nabadzības jautājumu ir grūti risināt, izmantojot tikai vienu metodi. Nepieciešams nopietnāks pētījums par strādājošo nabadzības raksturlielumiem (attiecībā uz mājsaimniecībām un indivīdiem).

Darba un nodarbinātības kvalitāte joprojām ir uzmanības centrā. Iespējams risinājums, kas palīdzētu samazināt un pilnīgi novērst strādājošo nabadzību, varētu būt daudz mērķu pieejas izstrādāšana, kuras mērķis būtu gan nabadzīgo mājsaimniecību ienākumu palielināšana, gan darbavietu kvalitātes uzlabošana, bet kas arī jutīgi reaģētu uz individuālo līdzekļu un mājsaimniecību vajadzību izmaiņām.

Visu sociālo dalībnieku līdzdalība, ieskaitot sabiedrību, sociālos partnerus un politiķus, tiek uzsvērta kā viens no galvenajiem mērķiem un nosacījumiem Eiropas nodarbinātības stratēģijā un atklātās koordinēšanas metodē sociālās iekļaušanas jomā.

Plašāka informācija:

Džons Hērijs – joh@eurofound.eu.int
<http://www.eurofound.eu.int/working/employment/workingpoor/>

Strādājošo nabadzība Eiropas Savienībā
<http://www.eurofound.eu.int/publications/EF0467.htm>

Fonda darbs pie līdzīgām problēmām

Trešais Eiropas apskats par darba apstākļiem, 2000.
<http://www.eurofound.eu.int/publications/EF0121.htm>

Darba apstākļi dalībvalstīs un kandidātvalstīs
<http://www.eurofound.eu.int/publications/EF0313.htm> (ziņojums)
<http://www.eurofound.eu.int/publications/EF0375.htm> (informācijas lapa)

Pārskati par darba apstākļiem
<http://www.eurofound.eu.int/working/surveys/>

Dzīves kvalitāte Eiropas Savienībā
http://www.eurofound.eu.int/living/qual_life/

Viedokļi par dzīves apstākļiem paplašinātajā Eiropā
<http://www.eurofound.eu.int/publications/EF03113.htm> (ziņojums)
<http://www.eurofound.eu.int/publications/EF03114.htm> (anotācija)

Zems ienākumu līmenis un mazturība paplašinātajā Eiropā
<http://www.eurofound.eu.int/publications/EF03105.htm> (ziņojums)
<http://www.eurofound.eu.int/publications/EF0434.htm> (kopsavilkums)

Darba tirgus un sociālās aizsardzības mijiedarbība (semināra referāts)
<http://www.eurofound.eu.int/publications/EF0343.htm>

Saskaņota pieeja aktīvas labklājības un nodarbinātības politikai
<http://www.eurofound.eu.int/publications/EF0204.htm>